

**Αρ. Φακ.: ΣΑΑ 55/2017, ΣΑΑ 103/2017, ΣΑΑ 111/2017,
ΣΑΑ 153/2017Α/Π 274/2019, Α/Π 1160/2019,
Α/Π 1327/2019, Α/Π 1434/20, Α/Π 1964/20,
Α/Π 2430/20, Α/Π 85/21, Α/Π 89/21**

Έκθεση
Επιτρόπου Διοικήσεως
και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ως Ανεξάρτητος Μηχανισμού Προώθησης, Προστασίας και
Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των
Ατόμων με Αναπηρίες
αναφορικά με τον ορισμό του «ατόμου με αναπηρία» για
σκοπούς εφαρμογής του περί Ελάχιστου Εγγυημένου
Εισοδήματος Νόμου

Λειτουργοί: Νάσια Διονυσίου, Αντωνία Κυριακίδου
Προϊστάμενη: Ελένη Χατζηττοφή

9 Απριλίου 2021

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟΥ

- 1.** Η Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει οριστεί¹ από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η Επίτροπος έχει, μεταξύ άλλων, και την αρμοδιότητα να εξετάζει αυτεπάγγελτα, είτε μετά από παράπονα ή καταγγελίες, περιπτώσεις μη εφαρμογής της Σύμβασης και να υποβάλλει εκθέσεις προς τις κρατικές υπηρεσίες και άλλους εμπλεκόμενους φορείς με συστάσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης. Επίσης, έχει την αρμοδιότητα να διαφωτίζει, ευαισθητοποιεί και προωθεί την προστασία και πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και την εφαρμογή της Σύμβασης.
- 2.** Στα πλαίσια αυτά, στο Γραφείο μου έχει κατά τα τελευταία έτη υποβληθεί σημαντικός αριθμός παραπόνων, **με κοινό αντικείμενο την απόφαση του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες (ΤΚΕΑΑ) ότι ο αιτών ή η αιτήτρια δεν πληροί τον ορισμό του «ατόμου με αναπηρία», όπως αυτός προβλέπεται από τη σχετική νομοθεσία, και άρα παύει να θεωρείται ή δεν καθίσταται εξαρχής δικαιούχος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε.), και αναπηρικού επιδόματος.**
- 3.** Κοινά χαρακτηριστικά των υποβληθέντων παραπόνων είναι τα ακόλουθα:
 - Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα άτομα λάμβαναν προηγουμένως Ε.Ε.Ε. ή, πριν την εισαγωγή της σχετικής νομοθεσίας, δημόσιο βοήθημα, ως άτομα με αναπηρίες. Ωστόσο, μετά την αξιολόγησή τους από ομάδα Ιατρών σε Κέντρα Αξιολόγησης Αναπηρίας του ΤΚΕΑΑ, δεν πιστοποιούνται ως «άτομα με αναπηρίες», αφού η αναπηρία τους, παρότι μόνιμη, δεν κρίνεται ως «σοβαρή», όπως ορίζεται στον Νόμο, αλλά ως «μέτρια» ή «ήπια».

¹ Απόφαση υπ' αριθμό 73.519, ημερομηνίας 9 Μαΐου 2012

- Πολλές από αυτές τις περιπτώσεις αφορούν ανήλικα άτομα, τα οποία αξιοποιούσαν, όπως αναφέρουν, την οικονομική βοήθεια που τους παρέχόταν για τη λήψη υπηρεσιών, όπως φυσιοθεραπεία, λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, υδροθεραπεία κλπ., μέσω των οποίων αυξάνονταν οι πιθανότητες αποκατάστασης ή αναπλήρωσης της λειτουργικότητάς τους, συντήρησης της ποιότητας της φυσικής τους κατάστασης και αποτροπής ή επιβράδυνσης της επιδείνωσής της, καθώς και των ποικίλων άλλων συνεπειών που επιφέρει η αναπηρία στη ζωή τους.
- Ενδεικτικές περιπτώσεις αποκοπής/απόρριψης Ε.Ε.Ε. και αναπηρικού επιδόματος έγινε σε άτομα με αναπηρία στα κάτω άκρα, μαιευτική παράλυση χεριού, απώλεια όρασης στο ένα μάτι, νευροακουστική διαταραχή ή μερική απώλεια ακοής, αχονδροπλασία σε συνδυασμό με επιληψία, αναπτυξιακές διαταραχές κλπ.
- Τα άτομα με αναπηρία που αξιολογήθηκαν για τους σκοπούς της νομοθεσίας ή οι γονείς που τα συνόδευαν σε περίπτωση παιδιών, συχνά αναφέρουν ότι η αξιολόγηση που έγινε ήταν πολύ μικρής διάρκειας (μερικών λεπτών) και επιφανειακή, ενώ, όχι σπάνια, καταγγέλλουν ότι η συμπεριφορά ιατρών απέναντί τους ήταν προσβλητική, επιθετική ή ταπεινωτική. Σημειώνουν, δε, ότι δεν έλαβαν καμία πληροφόρηση σε σχέση με τις ειδικότητες των ιατρών και τον τρόπο με τον οποία επιλέγηκε η συγκεκριμένη σύνθεση της ομάδας, αλλά ούτε και τους παρασχέθηκε η αιτιολογία της τελικής απόφασης (έκθεση των πραγματικών και νομικών λόγων, καθώς και παράθεση των κριτηρίων, στα οποία στηρίχθηκε η απόφαση).
- Τέλος, υποστηρίζεται ότι στην αξιολόγηση δεν συνεκτιμούνται οι πραγματικές δυσκολίες ή ανάγκες που απορρέουν από την αναπηρία του ατόμου και οι οποίες παραμένουν ακόμη και εάν η κατάσταση του ατόμου βελτιωθεί ή είναι ηπιότερης μορφής σε σχέση με την κατάσταση κάποιου άλλου ατόμου με αναπηρίες.

II. ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ – ΘΕΣΕΙΣ ΤΚΕΑΑ

4. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του περί Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και Γενικότερα περί Κοινωνικών Παροχών Νόμος του 2014, **«άτομο με αναπηρία»**, για τους σκοπούς της νομοθεσίας, σημαίνει πρόσωπο το οποίο έχει μακροχρόνιες σωματικές, πνευματικές, διανοητικές ή αισθητηριακές διαταραχές, οι οποίες, κατά την αλληλοεπίδρασή τους με διάφορα εμπόδια, δυνατό να εμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή του στην κοινωνία σε ίση βάση με άλλους και **το οποίο πιστοποιείται ως πρόσωπο με σοβαρή ή ολική αναπηρία από το Σύστημα Αξιολόγησης της Αναπηρίας (...)** ή πρόσωπο που πιστοποιείται από το Σύστημα Αξιολόγησης της Αναπηρίας ως **πρόσωπο με μέτρια νοητική αναπηρία**.
5. Το άρθρο 34 του Νόμου, με τίτλο *Ειδική ρύθμιση για άτομο με αναπηρία*, προνοεί ότι «Άτομο με αναπηρία οποιασδήποτε ηλικίας δύναται να αιτείται παροχή ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, νοουμένου ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 5, 8, 12, 13 και 14 του παρόντος Νόμου. (...) (2) Σε άτομο με αναπηρία το οποίο καθίσταται δικαιούχο ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος παρέχεται και μηνιαίο ποσό ίσο με διακόσια είκοσι έξι (€226) ευρώ, ως αναπηρικό επίδομα »,συν μέτρα κοινωνικής συνοχής ,ως επιπλέον επίδομα.
6. Στα πλαίσια της αλληλογραφίας που είχα με το ΤΚΕΑΑ για το συγκεκριμένο ζήτημα και σύμφωνα με σχετικές Ανακοινώσεις που έχουν εκδοθεί, το ΤΚΕΑΑ αναφέρει ότι το Σύστημα Αξιολόγησης Αναπηρίας που εφαρμόζει βασίζεται στο Εγχειρίδιο ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health), το οποίο συστήνει για υιοθέτηση ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, και το οποίο στηρίζεται στο βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας, που λαμβάνει υπόψη τόσο τους ιατρικούς όσο και τους κοινωνικούς παράγοντες που δημιουργούν μια αναπηρία. Αποσκοπεί δε στο να διακρίνει τον τύπο της αναπηρίας (σωματική, αισθητηριακή, ψυχική, νοητική κλπ.) και τη διαβάθμισή της (ήπια, μέτρια, σοβαρή, ολική).
7. Επισημαίνεται, δε, ότι η αξιολόγηση αναπηρίας έχει δύο σκοπούς: αφενός να πιστοποιήσει την κατάσταση αναπηρίας του ατόμου και την ικανοποίηση των απαιτούμενων κριτηρίων αναπηρίας των νόμων

και κανονισμών που διέπουν τις διάφορες κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες και αφετέρου, να ενημερώσει το άτομο και την οικογένεια του για τα δικαιώματά του σε κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες. Σε πολλές περιπτώσεις πολίτες δεν γνωρίζουν δικαιώματά τους και μετά από την αξιολόγηση ενημερώνονται για τις διαθέσιμες υπηρεσίες και παροχές που δικαιούνται, ώστε να έχουν την ευκαιρία για μέγιστη δυνατή κοινωνική ενσωμάτωση.

- 8.** Περαιτέρω, το ΤΚΕΑΑ αναφέρει ότι οι επιτροπές αξιολόγησης της αναπηρίας στα Κέντρα Αξιολόγησης της Αναπηρίας του ΤΚΕΑΑ στελεχώνονται από ιατρούς ή/και επαγγελματίες υγείας και αποκατάστασης που έχουν σχετική ειδικότητα με την αναπηρία που αξιολογείται σε κάθε περίπτωση. Διενεργούν κλινική αξιολόγηση στα Κέντρα Αξιολόγησης Αναπηρίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις ήδη υπάρχουσες διαγνώσεις από τους θεράποντες ιατρούς. Το ίδιο το Τμήμα δεν υπεισέρχεται σε θέματα ιατρικής κρίσης που δεν αποτελούν αρμοδιότητά του, αλλά αντιθέτως αρμοδιότητά του είναι να διασφαλίζει τη διενέργεια των αξιολογήσεων, την αιτιολόγηση των πορισμάτων και την απόδοση των δικαιωμάτων των πολιτών στη βάση των αρχών της χρηστής διοίκησης.
- 9.** Πέραν των πιο πάνω, το ΤΚΕΑΑ σημειώνει ότι η παροχή ΕΕΕ-Αναπηρικό Επίδομα δεν έχει ως στόχο την παροχή θεραπειών προς τα άτομα, αφού η παροχή θεραπειών αποτελεί μέρος των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Υγείας. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Υγείας επιδοτεί τις θεραπείες των παιδιών με αναπηρίες μέσω του ΓΕΣΥ, στο οποίο έχουν ενταχθεί επαγγελματίες αποκατάστασης.
- 10.** Σημειώνεται ότι, σε πρόσφατη Ανακοίνωση (ημερομ. 22/2/2021) που εξέδωσε το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μετά από σχετικές επικρίσεις που δέχτηκε, διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, και τα εξής: *«Το Υπουργείο δεν έχει πολιτική για τερματισμούς επιδομάτων, αντίθετα, σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι δημοσιοποιημένα στους ετήσιους προϋπολογισμούς, η συνολική δαπάνη για τις κοινωνικές παροχές των ατόμων με αναπηρίες τόσο για τους σκοπούς της Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιδομάτων Πρόνοιας (ΕΕΕ+αναπηρικά επιδόματα) όσο και του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες αυξάνεται κάθε χρόνο σημαντικά. Συγκεκριμένα, πέραν των 15.000 ατόμων με αναπηρίες στην Κύπρο υποστηρίζονται με κοινωνικές παροχές του Υπουργείου ύψους €85 εκ. ετησίως».*

III. ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

- 11.** Στο Άρθρο 1 της Σύμβασης, ορίζεται ως σκοπός της, η προώθηση, προστασία και διασφάλιση της πλήρους και ισότιμης απόλαυσης όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών από όλα τα άτομα με αναπηρίες, και η προώθηση του σεβασμού για την έμφυτη αξιοπρέπειά τους. Διαλαμβάνεται, επίσης, ότι **άτομα με αναπηρίες** περιλαμβάνουν **εκείνα τα άτομα τα οποία έχουν μακροχρόνια σωματικά, πνευματικά, διανοητικά ή αισθητηριακά εμπόδια τα οποία, κατά την αλληλεπίδρασή τους με διάφορα εμπόδια, δυνατόν να εμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με άλλους.**
- 12.** Στο Άρθρο 7, με τίτλο: «**Παιδιά με αναπηρίες**», προβλέπεται ότι τα κράτη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την πλήρη απόλαυση από παιδιά με αναπηρίες όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών σε ίση βάση με άλλα παιδιά, καθώς και ότι το συμφέρον του παιδιού θα είναι πρωταρχικής σημασίας σε όλες τις ενέργειες που αφορούν παιδιά με αναπηρίες.
- 13.** Το άρθρο 19 της Σύμβασης, με τίτλο «**Ανεξάρτητη διαβίωση και ένταξη στην κοινωνία**», αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων των ατόμων με αναπηρίες να ζουν ανεξάρτητα και να αποτελούν μέλη της κοινότητας, έχοντας ελευθερία επιλογής και ασκώντας τα ίδια έλεγχο σε ό,τι αφορά τη ζωή τους. Μία από τις επιμέρους κρατικές υποχρεώσεις που θεσπίζει το εν λόγω άρθρο είναι πως πρέπει να διασφαλίζεται πως τα άτομα με αναπηρίες έχουν πρόσβαση σε σειρά υπηρεσιών στο σπίτι, σε καταστήματα και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης και της προσωπικής βοήθειας που είναι απαραίτητη για την υποστήριξη της διαβίωσης και της ένταξης στην κοινωνία και την αποτροπή της απομόνωσης ή του διαχωρισμού από την κοινωνία.
- 14.** Στο Γενικό σχόλιο (2018) σε σχέση με την ισότητα και τη μη-διάκριση², η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες του ΟΗΕ, επισημαίνει αναφορικά με το άρθρο 19, ότι τα κριτήρια και οι διαδικασίες πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες θα πρέπει να καθορίζονται με τρόπο που να μη συνιστά διάκριση και θα πρέπει να επικεντρώνονται στις απαιτήσεις του ατόμου, παρά στη βλάβη του, ακολουθώντας μία προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα.

² 9 Μαρτίου 2018

- 15.** Στο Άρθρο 28, με τίτλο «**Επαρκές επίπεδο ζωής και κοινωνική προστασία**», θεμελιώνεται η υποχρέωση των κρατών να αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες σε επαρκές επίπεδο ζωής για αυτά και τις οικογένειές τους, περιλαμβανομένων επαρκούς σίτισης, ένδυσης και στέγης, και στη διαρκή βελτίωση των συνθηκών ζωής και να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν και προωθήσουν την πραγμάτωση του δικαιώματος αυτού χωρίς διάκριση με βάση την αναπηρία.
- 16.** Στο Γενικό σχόλιο (2018) σε σχέση με την ισότητα και τη μη-διάκριση, η Επιτροπή Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες, αναφερόμενη στο άρθρο 28, παρατηρεί πως η φτώχεια αποτελεί αφενός έναν επιβαρυντικό παράγοντα, και αφετέρου το αποτέλεσμα πολλαπλών διακρίσεων. Η αποτυχία εφαρμογής του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρίες σε ένα επαρκές επίπεδο ζωής για τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους είναι αντίθετο στους σκοπούς της Σύμβασης. Η αποτυχία αυτή είναι ιδιαίτερα ανησυχητική σε σχέση με τα άτομα που ζουν σε ακραία φτώχεια ή ένδεια. Για να επιτευχθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής, συγκρίσιμο με το επίπεδο ζωής των άλλων ανθρώπων, τα άτομα με αναπηρίες κατά κανόνα έχουν επιπρόσθετα έξοδα. Αυτό αντιπροσωπεύει ένα ιδιαίτερο μειονέκτημα για τα παιδιά ή τις ηλικιωμένες γυναίκες με αναπηρίες που ζουν σε ακραία φτώχεια ή ένδεια.
- 17.** Βάσει των πιο πάνω, η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα ώστε να παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρίες να καλύπτουν τα επιπρόσθετα έξοδα που συνδέονται με την αναπηρία. Τα κράτη απαιτείται να προβούν σε άμεσα βήματα για να προσφέρουν στα άτομα με αναπηρίες που βρίσκονται σε ακραία φτώχεια ή ένδεια μία βασική ελάχιστη κάλυψη των αναγκών τους, και ειδικότερα της τροφής, της ένδυσης και της στέγασης. Σχετικά με την κοινωνική προστασία, τα κράτη απαιτείται επιπρόσθετα να εφαρμόζουν ένα βασικό επίπεδο προστασίας.

IV. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

- 18.** Η **Επιτροπή Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες του ΟΗΕ**, τον Απρίλη του 2017, εξέτασε τη συμμόρφωση της Κύπρου με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και δημοσίευσε σχετικές Καταληκτικές Παρατηρήσεις κατά την 322η σύνοδό της, που πραγματοποιήθηκε στις 5 Απριλίου 2017.
- 19.** Σε σχέση με τις γενικές αρχές και υποχρεώσεις που τίθενται από τη Σύμβαση, όπως σημειώνεται στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις, «**η Επιτροπή σημειώνει με ανησυχία ότι η εθνική νομοθεσία του Κράτους Μέρους δεν ενσωμάτωσε πλήρως την προσέγγιση της αναπηρίας με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με τη**

Σύμβαση, ιδιαίτερα τα άρθρα 1 και 3» και συνεπώς, «Η Επιτροπή προτρέπει το Κράτος Μέρος να υιοθετήσει και να εφαρμόσει μια προσέγγιση σε θέματα αναπηρίας που να βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και να επανεξετάσει αναλόγως όλους τους νόμους και τις πολιτικές του σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρίες, σύμφωνα με το άρθρο 4 (3) της Σύμβασης»³.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

- 20.** Το αντικείμενο των υπό διερεύνηση παραπόνων συνοψίζεται στο γεγονός ότι άτομα με αναπηρία στερούνται πρόσβασης στο Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα και το αναπηρικό επίδομα, επειδή, βάσει της αναπηρίας τους, η αναπηρία τους πιστοποιείται ως μέτρια ή ήπια και όχι ως σοβαρή ή ολική, όπως απαιτείται από την οικεία νομοθεσία.
- 21.** Ως αποτέλεσμα, τα άτομα αυτά παρόλο έχουν εμπόδια ή δαπάνες, που σχετίζονται με την αναπηρία τους (π.χ. μειωμένα εισοδήματα λόγω δυσκολίας πρόσβασης ή περιορισμένης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, έξοδα για εργοδότηση φροντιστή, έξοδα υπηρεσιών φροντίδας ή αποκατάστασης που δεν προσφέρονται από το δημόσιο και που απαιτούνται για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των συνεπειών της αναπηρίας) δεν λαμβάνουν οποιαδήποτε οικονομική ενίσχυση.
- 22.** Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες αναγνωρίζει και κατοχυρώνει δικαιώματα για όλα τα άτομα με αναπηρίες, ανεξαρτήτως του είδους ή του βαθμού της αναπηρίας τους. Παράλληλα, επιβάλλει όπως όλες οι σχετικές κρατικές αποφάσεις και πολιτικές επικεντρώνονται στις απαιτήσεις και ανάγκες του ατόμου, παρά στη βλάβη του, ακολουθώντας μία προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα.
- 23.** Ως εκ τούτου εισηγούμαι όπως επανεξεταστεί τόσο το νομικό καθεστώς όσο και τα μέτρα και η πρακτική που ακολουθείται με την αξιολόγηση από το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης(ΤΚΕΑΑ), ώστε να βρίσκεται σε πλήρη συμβατότητα με την Σύμβαση του ΟΗΕ, με κέντρο αναφοράς την διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να αντιμετωπίσουν τα διάφορα κοινωνικά και περιβαλλοντικά εμπόδια που αλληλεπιδρούν με την αναπηρία και τα άτομα με

³ Παράγραφοι 5-6

αναπηρίες να μπορέσουν να ασκήσουν, κατά ισότιμο τρόπο με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, τα ανθρώπινα δικαιώματά τους.

- 24.** Συγκεκριμένα εισηγούμαι, το ΤΚΕΑΑ κατά την διαδικασία αξιολόγησης εφόσον δεν ακολουθεί αποκλειστικά το ιατρικό μοντέλο αλλά στηρίζεται όπως ανέφερε, στο βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας, που λαμβάνει υπόψη τόσο τους ιατρικούς όσο και τους κοινωνικούς παράγοντες που δημιουργούν μια αναπηρία, όπως καταστήσει εμφανές ότι δεν περιορίζεται στο ιατρικό μοντέλο αλλά ακολουθεί μια **προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα** όπως επιβάλει η Σύμβαση το οποίο θα περιλαμβάνει:
- α.** Συμπερίληψη στην Επιτροπή Αξιολόγησης ειδικοτήτων που δεν περιορίζονται στην κλινική εξέταση αλλά θα μπορούν να αξιολογήσουν τις ανάγκες μια αναπηρίας σε σχέση με τα εμπόδια που αλληλεπιδρούν με αυτή (αναπηρία) και δημιουργούν εμπόδια στην απόλαυση των δικαιωμάτων τους.
 - β.** Αύξηση του χρόνου διενέργειας εξέτασης, ώστε να δίνεται η ευκαιρία για καθαρότερη εικόνα ως προς την αναπηρία.
 - γ.** Να μην γίνεται στενός περιορισμός για το χαρακτηρισμό της αναπηρίας σε ήπια, μέτρια, σοβαρή, αλλά να μπορούν να ξεφύγουν από τους εν λόγω χαρακτηρισμούς όταν οι ανάγκες της αναπηρίας ,ανεξαρτήτως κατάταξης, επιβάλουν την στήριξη με σχετικά επιδόματα, για σκοπούς ενσωμάτωσης, ανεξάρτητης **διαβίωσης και ένταξης στην κοινωνία αλλά και την αποτροπή της απομόνωσης ή του διαχωρισμού από αυτή (κοινωνία).**
 - δ.** Να ακολουθείται εξατομικευμένη προσέγγιση κάθε φορά προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες τόσο της αναπηρίας όσο και του συγκεκριμένου προσώπου.
 - ε.** Να γίνεται επαρκής ενημέρωση των προσώπων που αξιολογούνται, ως προς την δυνατότητα παρουσίας στην αξιολόγηση, προσώπου της επιλογής τους περιλαμβανομένου του θεράποντος Ιατρού τους και, τέλος,
 - στ.** Να γνωρίζουν τα ονόματα και τις ειδικότητες των γιατρών κατά την διάρκεια της αξιολόγησης τους.

- 25.** Η παρουσία Έκθεση υποβάλλεται στην Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ενώ αντίγραφο κοινοποιείται στην Διευθύντρια Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρία και στο Διοικητικό Συμβούλιο της Κυπριακής Συνομοσπονδίας Οργανώσεων Αναπήρων(ΚΥΣΟΑ).

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη
Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων